

Borut Sever – predsednik NSIOS

Spoštovani

- predsednik Republike Slovenije gospod **Borut Pahor**, predsednik Državnega Zbora RS gospod **Igor Zorčič**, predsednik Vlade RS gospod **Janez Janša**, predsednik Državnega Sveta RS gospod **Alojz Kovšca**, minister, gospod **Janez Cigler Kralj**, predsednica Sveta za invalide RS, mag. **Mateja Toman**, spoštovani vsi, ki spremljate današnjo obeležitev Mednarodnega dneva invalidov, lepo pozdravljeni.

Slovenski invalidi želimo ob 3. decembru, mednarodnem dnevu invalidov, vzpodbuditi širšo družbo k boljšemu razumevanju tem povezanih z invalidnostjo, s temeljnimi pravicami invalidov in z vključevanjem invalidov v družbo.

Pri tem želimo poudariti pomen osveščanja ob pozitivnemu dojetanju invalidnosti, predvsem pa polno vključenost invalidov kot enakopravnih in enakovrednih članov, ki dajemo pomemben prispevek k razvoju družbe.

Mednarodni dan invalidov je ob tem tudi priložnost za pregled stanja na področju uresničevanja človekovih pravic in življenja invalidov, kakor tudi zavez iz Konvencije združenih narodov o pravicah invalidov v Republiki Sloveniji.

V letošnjem letu se tako lahko pohvalimo z zgodovinskim dosežkom, z vpisom slovenskega znakovnega jezika in jezika gluhoslepih v Ustavo Republike Slovenije. Obeležili smo 100 let organiziranega delovanja slepih in slabovidnih. Kljub težkim časom in vsem oviram, ki jih prinaša epidemija, se je skrb invalidskih organizacij za naše najbolj ranljive prebivalce nadaljevala in nadgrajevala. Ne smemo pa pozabiti tudi uspehov naših parašportnikov, ki so uspešno zastopali Slovenijo na paralimpijskih igrah v Tokiu.

Sprejete so bile nekatere spremembe zakonodaje, ki so izboljšale vsakdan invalidov, spremembe Zakona o pokojninskem in invalidskem zavarovanju so prinesle dvig najnižjih invalidskih pokojnin, omogočile nadomestilo za telesno okvaro tudi tistim katerih invalidnost ne izhaja iz dela, sprejete so bile spremembe Zakona o zdravstvenem varstvu in zdravstvenem zavarovanju z vključitvijo pravice do obnovitvene rehabilitacije, sprejete so bile spremembe Zakona o osebni asistenci, in druge.

Priča smo nekaterim pozitivnim spremembam v odnosu do invalidov, sami smo čedalje bolj ozaveščeni glede pravic, ki jih imamo in samozavestni v svojih pričakovanjih ter zahtevah, predvsem pa o svojih zmožnostih in kaj lahko vse doprinesemo družbi.

Po drugi strani pa ostajajo nekatere ključne zaveze iz Konvencije o pravicah invalidov še vedno neuresničene, oziroma niso omogočene na enakopraven in enakovreden način. Vezane so predvsem na dostopnost fizičnega okolja, mobilnosti in prevoza, informacij ter komunikacij, enakost in nediskriminacijo, sodelovanje v političnem in javnem življenju, na obveznost temeljitega posvetovanja z invalidi in druge.

Kritično je, da še vedno niso dostopne niti vse javne institucije, invalidi na primer še danes nimamo dostopa do vseh slovenskih sodišč, oziroma so redka polno dostopna.

Kroničen ostaja problem informacijske in komunikacijske nedostopnosti. Nujno je treba nasloviti nedostopnost javnega prevoza in predvsem nedostopnost informacij. Polno je potrebno uveljaviti določbe Zakona o izenačevanju možnosti invalidov, ki določajo dostopnost javnega prevoza. Ta določa, da morajo biti do leta 2020 avtobusni prevozi dostopni vsem (kar ni uresničeno), do 2025 pa tudi železniški javni prevoz. V letu 2021 se invalid tako še vedno ne more enakopravno odločati za svojo

pot iz enega kraja Slovenije v drugega, saj so mu nedostopna tako postajališča kot tudi javni potniški promet.

Podobno velja tudi za Zakon o dostopnosti spletišč in mobilnih aplikacij javnega sektorja, ki zavezuje ponudnike spletnih strani k dostopnosti, a se ta ne uresničuje. Govorimo o dostopnosti interneta, televizije in informacije nasploh, o dostopnosti vsebin ne glede na invalidnost. Na tem področju razvoj tehnologije ponuja izreden potencial, kar je treba polno izrabiti. Pri tem je treba omeniti, da enako kot prilagoditve grajenega okolja tudi te še zdaleč niso namenjene samo invalidom, temveč tudi starejšim, ki se soočajo s podobnimi težavami kot invalidi in drugim. Diskriminacija invalidov se tako na žalost še vedno kaže na mnogih področjih, v času COVID-19 pa so se razkrile tudi velike pomanjkljivosti v podpornih sistemih, kakor tudi v sistemu zdravstvenega, socialnega varstva in drugje, kjer je treba pospešiti postopke **deinstitucionalizacije** in vzpostavljanja mreže podpornih storitev, predvsem pa tudi storitev dolgotrajne oskrbe.

Pri tem opozarjamo, da ne sme priti do manjšanja, krčenja obstoječega obsega pravic, ki zagotavljajo uresničevanje človekovih pravic invalidom, oziroma prenašanja le teh iz zakonskega nivoja na nivo podzakonskih aktov, konkretno tudi v delu, ki pretvarja oziroma prenaša obstoječo pravico do dodatka za pomoč in postrežbo kot pravice po obstoječih zakonih v Zakon o dolgotrajni oskrbi.

Posebej opozarjamo na nepravilnostih in bistvene pomanjkljivosti pri pripravi predloga Zakona o spremembah in dopolnitvah Zakona o igrah na srečo, kjer invalidi nismo bili vključeni v potrebne postopke, kot to zahteva konvencija, kakor tudi na negativne posledice, ki jih ta prinaša na širšem družbenem področju, posebej področju skrbi za najtežje invalide. Zato je tak predlog zakona nesprejemljiv in ga moramo kot družba zavrniti.

In nenazadnje, je tudi zato na vseh področjih treba polno uveljavljanje načela »**nič o invalidih brez invalidov**« in invalide vključiti v vse postopke odločanja, ki se nas tičejo, ter v največji meri upoštevati naša stališča in predloge, predvsem pri pripravi predpisov. **Sami želimo, zmoremo, predvsem pa hočemo odločati o sebi.**

Ob prioritetah, ki nas čakajo v prihodnjem letu, pa se je posebej treba posvetiti problemu revščine med invalidi. Tveganju so izpostavljeni v veliko večji meri, stopnja nezaposlenosti je v povprečju znatno višja, kjer je potrebo nemudoma pristopiti k nadaljnjemu iskanju rešitev in pripravi potrebnih zakonskih sprememb, tudi na področju pokojninskega in invalidskega zavarovanja. Primarno govorimo o zvišanju socialno varstvenih in drugih prejemkov, uskladitvi dodatka za pomoč in postrežbo, nadomestil za telesno okvaro in drugih, ki izostajajo.

Kljub povedanemu, mnogim izzivom ki nas čakajo pa v prihodnost gledamo optimistično. Prepričan sem, da bomo v sodelovanju z Evropskim invalidskim forumom, z invalidskimi organizacijami, z invalidi samimi, z Ministrstvom za delo družino, socialo in enake možnosti, Ministrstvom za infrastrukturo in drugimi s katerimi sodelujemo, v prihodnjem letu skupaj premagali vsej nekaj od naštetih ovir. Naj zaključim z mislijo, da so na koncu dneva zakoni samo minimum družbenih norm, enakovredno in enakopravno življenje vseh, da samostojno odločamo o sebi morajo postati stvar osnovne spodobnosti, nekaj kar se zagotovi ne zato, ker to od nas terja zakon, temveč zato, ker je tako prav.

Spoštovani, v imenu NSIOS ter v imenu invalidskih organizacij in invalidov, ki jih zastopamo se vam iskreno zahvaljujem za vašo podporo in vam želim nadaljnjo uspešno delo, predvsem pa vse dobro in zdravo.